

ISSN: 3030-377X

SCIENCE SHINE ILM NURI

INTERNATIONAL | XALQARO | МЕЖДУНАРОДНЫЙ
SCIENTIFIC JOURNAL | ILMIY JURNAL | НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Issue 12,
Volume 1

ABSTRACT

This international scientific journal is created for new scientific research.

Articles are accepted in the following areas:

- specific and technical directions
- social directions
- directions of philology
- pedagogic directions
- directions of discovery and invention
- natural science majors

April
2024

**SAVE
WATER**

<http://science-shine.uz>

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

SCIENCE SHINE

Issue 12.

25. 04. 2024

International
scientific journal

“SCIENCE SHINE”

ISSN: 3030-377X

Bosh muharrir:

D. Z. Olimjonov

Jurnal bir oyda bir marta
chop etiladi.

Jurnal

O‘zbekiston Respublikasi

Prezidenti

Administratsiyasi

huzuridagi

Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan
2023- yil 16-fevralda

№063974 sonli
guvohnoma bilan davlat
ro‘yxatidan o‘tkazilgan

Maqola ko‘chirilib
bosilganda, manba
ko‘rsatilishi shart

Aloqa uchun:

Telefon: +99899 011 6303

E pochta:

scienceshine@mail.ru

Veb sayt:

<http://science-shine.uz/>

TAHRIR KENGASHI:

Xurshid Jumanazarov Sirojiddinovich

*O‘zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti katta ilmiy xodimi,
tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori.*

Mamatov Obidxon Vaqqosovich

*Namangan davlat universiteti “Milliy g‘oya, ma‘naviyat va huquq
asoslari” kafedrasi mudiri, falsafa fanlari nomzodi*

Masharipova Gularam Kamilovna

*Falsafa fanlari doktori, professor
Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti*

Qozoqov Tohirjon Qodiraliyevich

Impuls universiteti, tarix fanlari nomzodi, dotsent

Jo‘rayeva Sobira Eshqurbonovna

*O‘zMU jurnalistika fakulteti, o‘zbek adabiyotshunosligi kafedrasi
katta o‘qituvchisi, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori*

Baymenova Kamshat Saparbayevna

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti

Bazarov Otabek Odilovich

Qo‘qon davlat pedagogika instituti, PhD

Azizov Olimjon Toxirovich

Toshkent kimyo texnologiya instituti GSKMT kafedrasi dotsenti

G‘ulomova Nargiza Sa‘dullayevna

*Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori Navoiy VXTXQTMOHM
Tillarni o‘qitish metodikasi katta o‘qituvchisi*

Isroilov Ozodbek Saydullajon o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti o‘qituvchisi

Haydarova Umida Xojiakbar qizi

Farg‘ona davlat universiteti Amaliy ingliz tili kafedrasi o‘qituvchisi

BUXORO VILOYATIDA G‘O‘ZA O‘RGIMCHAKKANASIGA QARSHI KURASHISHDA VERTIMEK 1,8% EM.K. PREPARATINING SAMARADORLIGI

Shonazar To‘xtayev Hojiyevich,

q.x.f.n.dotsent

Muhriddin Xayrullayev Faxriddin o‘g‘li,

o‘qituvchi

Diyorbek Mamirjonov Solijon o‘g‘li,

talaba

Buxoro davlat universiteti

m.f.xayrullayev@buxdu.uz

Annotatsiya: Respublikamiz mustaqillikga erishgandan keyin qishloq xo‘jaligida fermer xo‘jaliklarda va tabiiy iqlim sharoitida samarali mexnat qilib yuqori hosildorlikga erishish uchun hosildorlikning pasayishiga olib keluvchi zararli organizmlarni kamaytirishda kam zaharli yangi kimyoviy preparatlarni o‘rganish hozirda qishloq xo‘jalikning mahsulotlarini yetishtirishda asosiy vazifalardan biri bo‘lib yangi preparatlarni har bir mintaqa sharoitiga mos kelishini sinash va qo‘llash hisoblanadi.

Respublikamiz fermer xo‘jaliklarida g‘o‘zaning eng xavfli zararkunandasi bo‘lgan oddiy o‘rgimchakkanaga (*Tetranychus urticae* Koch,) qarshi zamonaviy, atrof-muhitga kam zaharli, foydali hasharotlar hamda issiqqonli hayvonlarga salbiy ta’siri kam bo‘lgan va hosildorlikni oshirishda Vertimek 1,8 % em.k. preparatining samaradorligi ijobiy ekanligi tajribalarimizda o‘z aksini topgan.

Kalit so‘zlar: G‘o‘za, o‘rgimchakkana, preparat, tajriba, tuproq, hosildorlik, samaradorlik, Avtomaks, kasallik, zararkunanda, qishloq xo‘jalik, vertimek 1,8 % em.k.

Аннотация: После обретения нашей республикой независимости изучение новых химических препаратов с низкой токсичностью для снижения вредных организмов, вызывающих снижение продуктивности, с целью достижения высокой продуктивности в сельскохозяйственных хозяйствах и в естественно-климатических условиях в настоящее время является одной из основных задач в Производство сельскохозяйственной продукции – это испытание и применение новых препаратов, адаптированных к условиям каждого региона.

Против паутинного клеща обыкновенного (*Tetranychus urticae* Koch.), который является наиболее опасным вредителем хлопчатника в хозяйствах нашей республики, современные малотоксичные полезные насекомые и теплокровные животные оказывают незначительное негативное воздействие на урожайность, Повышение Вертимек 1,8% эм,к, Положительная эффективность препарата отражена в наших экспериментах.

Ключевые слова: Хлопок, паутинный клещ, препарат, эксперимент, почва, урожайность, эффективность, Автомакс, болезнь, вредитель, сельское хозяйство, вертимек 1,8% ем.к.

Annotation: After our republic gained independence, the study of new chemicals with low toxicity to reduce harmful organisms that cause a decrease in productivity, in order to achieve high productivity in agricultural farms and in natural climatic conditions is currently one of the main tasks in the production of agricultural products - This is the testing and use of new drugs adapted to the conditions of each region.

Against the common spider mite (*Tetranychus urticae* Koch.), which is the most dangerous pest of cotton on the farms of our republic, modern low-toxic beneficial insects and warm-blooded animals have a slight negative effect on yield, Increase Vertimek 1,8% em.c. The positive effectiveness of the drug is reflected in our experiments.

Key words: Cotton, spider mite, drug, experiment, soil, productivity, efficiency, Automax, disease, pest, agriculture, Vertimec 1,8% em.c.

G'oz'a o'simliklari hosildorligini oshirish, kasalliklar va zararkunandalardan saqlash uchun chidamli navlarni tanlab olib ekishda qishloq xo'jaligi bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlantirish kabilar katta ahamiyat kasb etadi [1,2,5].

G'oz'a o'simligiga zarar yetkazadigan zararkunandalardan eng xavfli zararkunanda o'rgimchakkana hisoblanib uning biologiyasi keng va atroflicha o'rganilgan, Buxoro vohasida ham o'rgimchakkana g'oz'aga deyarli zarar yetkazib, paxta hosilini 25-30% ga kamaydi, Bizning olib boradigan tajribamizning asosiy maqsadi o'rgimchakkananing g'oz'aga zarar yetkazish muddatlarini aniqlab unga qarshi chora-tadbirlarni ishlab chiqarish darajasini keng qo'llashdir.

O'rgimchakkanaga 248 tadan ortiq o'simlik turini zararlaydi, shundan 173 ta begona o'tlar va manzarali o'simliklarga, 38 ta daraxt va butalarga to'g'ri keladi,

G'oz'a o'simligi ekiladigan tuman va hududlarda o'rgimchakkana "*Tetranychus urticae* Koch" turi keng tarqalgan bo'lib, bu zararkunanda paxta hosilining 30-40%

ini nobud qiladi, F,M,Uspenskiy ma'lumotlari bo'yicha o'rgimchakkana iyun oyida g'ozaga tushganda himoya chorasi olib borilmasa 50-60% va avgust oyida tushsa 2-6%gacha hosildorlikni kamaytiradi [3,4].

O'rtacha g'ozaning har 100 ta bargida 150 ta o'rgimchakkana uchrasa shu muddatda unga qarshi akaratsidlar bilan himoya qilish tavsiya etiladi. O'rgimchakkaning faol harakatlanishi uchun 25-30°C issiqlik va havoning nisbiy namligi esa 45-65% bo'lishi kerak, O'rgimchakkaning urg'ochisi 30 kungacha hayot kechirib 200 va undan ko'p tuxum qo'yadi, O'rgimchakkana erta bahorda begona o'tlarda uchraydi, Ular yo'l atrofidagi begona o'tlarda boshqa mavzelerde joylashgan begona o'tga nisbatan 20-30 marta ko'p uchraydi [6,7,8,9].

2022-2023-yillar davomida Buxoro viloyati Jondor tumani Qalmoq MFY "Jondorlik Olimjon zamini" fermer xo'jaligida qadimdan sug'oriladigan allyuvial o'tloqi tuproqlarda o'tkazilgan tajribalarimiz natijasida shu aniq bo'ldiki, o'rgimchakkana g'ozaga o'simligida aprelning oxiri may oyining boshida uchrab har bir 100 g'ozaga bargiga 14-15 donadan to'g'ri keladi.

G'ozaga o'simligida uchraydigan o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda Vertimek 1,8 % em.k. preparatining samaradorligini o'rganish uchun quyidagi variantlarda tajriba qo'yildi.

1. Nazorat (preparatsiz)
2. Insekto-super 28% sus,k 0,4 l/ga suspenziya konsentri (taqqoslovchi),
3. Vertimek 1,8 % em,k (0,3 l/ga) li emulsiya konsentri,
4. Vertimek 1,8 % em,k (0,4 l/ga) li emulsiya konsentri,

Tajribada g'ozaning Buxoro-6 navida foydalanildi, Dala tajribalari 100 m² maydonda uchta takroriy joylashgan bo'lib g'ozaga ko'chatining bir gektarida 90-94 ming dona qalinlikda joylashgan.

2022-2023 yillar 13-14-iyulda ertalab "Avtomaks" ransevoy apparati yordamida 300 l/ga me'yorida ishchi suyuqlik g'ozaga o'simligiga purkaladi, O'rgimchakkanaga qarshi qo'llanilgan preparatning samaradorligini o'rganish uchun hisob-kitob ishlari olib borildi.

1-jadval,

G'ozaga ekinidagi o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda Vertimek 1,8% em.k. preparatining samaradorligi (2022-2023 yillar uchun). Buxoro viloyati Jondor tumani Qalmoq MFY "Jondorlik Olimjon zamini" fermer xo'jaligi

Tajriba variantlari,	Sarflangan	O'rtacha bir dona bargdagi o'rgimchakkananing soni	Kunlar orasidagi samaradorligi %

	preparat me'yoril/ga	Ishlovga cha	Ishlovdan keyingi kunlarga					
		13,07	3	7	14	3	7	14
1. Nazorat (preparatsiz)	0	61,8	65,0	100,5	1,7	-	-	-
2. Insekto-super28% sus,k 0,4 l/ga	0,4	42,0	1,5	0,8	21,0	96,5	98,1	50,0
3. Vertimek 1,8 % em,k	0,3	38,0	15,0	2,5	0,8	60,6	94,5	97,9
4. Vertimek 1,8 % em,k	0,4	75,0	3,0	1,8	0,5	96,0	97,6	99,6

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlardan shu ma'lum bo'ldiki, o'rgimchakkanaga qarshi kurash choralari qo'llanganda 7 kundan keyin kimyoviy preparatlar o'rgimchakkanalar sonining kamaytirishida o'z ta'sirini ko'rsatib, Jondor tumani Qalmoq MFY "Jondorlik Olimjon zamini" fermer xo'jaligi 14 kundan keyin bo'lsa ularning miqdori 99,6% gacha kamaydi. Insekto-super 28 % sus,k 0,4 l/ga preparati qo'llangan variant ham, o'rgimchakkanani kamaytirishiga olib keldi, lekin bu preparatni tarkibida oltungugurt bo'lganligi sababli iqlim tuproq sharoitida namlikning kamligi va havo haroratni yuqori bo'lganligi sababli ta'sir kuchi uzoq muddatga bormadi va hosilni saqlashda o'z ta'sirini yo'qotdi.

O'tkazilgan tajribalardan va olingan natijalar shuni ko'rsatdiki qo'llanilgan yangi Vertimek 1,8% em.k. preparati g'ozga o'simligiga uzoq muddatga ta'sir etib, uni o'rgimchakkanadan himoya qilib, nihoyat hosilning oshirishiga sabab bo'ldi.

2-jadval

G'ozga ekinidagi o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda Vertimek 1,8%em,k preparatining samaradorligi (2022-2023 yillar uchun). Buxoro viloyati Jondor tumani Qalmoq MFY "Jondorlik Olimjon zamini" fermer xo'jaligi

Variantlar	Sarflangan preparatlar me'yoril/ga	Hosildorlik, s/ga			
		2022		2023	
		Hosildorlik, s/ga	Qo'shimcha hosil, s/ga	Hosildorlik, s/ga	Qo'shimcha hosil, s/ga
1,Nazorat (preparatsiz)	-	30,5	-	28,8	-
2,Insekto-super28% sus	0,4	34,8	4,3	32,5	3,7

,k 0,4 l/ga					
3 Vertimek 1,8%em,k	0,3	35,3	4,8	34,0	5,2
4, Vertimek 1,8%em,k	0,4	36,0	5,5	34,5	5,7

2-jadvalda keltirilgan natijalardan ko‘rinib turibdiki, 2 yil davomida olib borilgan tajribalarimiz Buxoro viloyati Jondor tumani Qalmoq MFY “Jondorlik Olimjon zamini” fermer xo‘jaligi sharoitida nazorat variantini har bir bargda zararkunanda soni 63,3 va 70,1 dona yilning oxirida paydo bo‘ldi. Kimyoviy preparatlar ayniqsa Vertimek 1,8% em.k. qo‘llangan variantlarda esa o‘rgimchakkana to‘liq yo‘qoldi. Variantlar bo‘yicha hosildorlikni saqlab qolishda Vertimek 1,8% em.k. preparati 0,3-0,4 l/ga me‘yorida qo‘llanilganida 4,8 dan 5,7 s/ga qo‘shimcha paxta hosili olishga erishildi. Shuningdek, Buxoro viloyatida yetishtiriladigan g‘o‘za o‘simligida o‘rgimchakkanaga qarshi kurashishda Vertimek 1,8% em.k. 0,3-0,4 l/ga me‘yorida qo‘llash, qadimdan sug‘oriladigan allyuvial o‘tloqi tuproqlarda g‘o‘za o‘simligi o‘sish va rivojlanishiga ijobiy ta‘sir etib har bir gektardan 34-36 sentinerdan hosil olishga imkon yaratildi, qo‘shimcha hosil bo‘lsa 4,8-5,7 s/ga bo‘ldi.

Xulosa.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, Buxoro viloyatida Jondor tumanida g‘o‘zaga o‘rgimchakkanasiga qarshi kurashda Vertimek 1,8% em.k. 0,4-0,5 l/ga hajmda foydalanish uzoq muddat sug‘oriladigan allyuvial o‘tloq tuproqlarda samarali bo‘ladi. Paxta o‘simligi o‘sishi va rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, 34-36 s/ga qo‘shimcha hosil bilan esa 4,8-5,7 s/ga hosil olish mumkin edi.

O‘tkazilgan tajribalar va olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, g‘o‘za o‘simligiga qo‘llanilgan yangi Vertimek 1,8%em.k. preparati issiqqonli hayvonlar va foydali hasharotlarga boshqa dori vositalariga nisbatan ko‘proq ta‘sir ko‘rsatadi va pirovardida hosildorlikning ijobiy o‘zgarishiga sabab bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimammedov S.N. Интегрированная защита удобная и качество производства, «Хлопководство», Москва 1983. стр.6-8.
2. Alimammedov S.N. Исследования по защите хлопкового поля «Защита растение», Москва, 1983 стр. 18-20.
3. Успенский Ф.М. Обыкновенные паутины клещ в орошаемых районах средней Азии. Акад. С.Х. О‘zbekiston.Tashkent.1996. 62 б.

4. Успенский Ф.М. Какой битой корицы система интегрированной защиты завода, «Хлопководство» Moskva. 1975. стр. 25-30
5. ЯХОНТОВ В.В О`рта Osiyo qishloq xo`jalik zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. O`zbekiston, Tashkent 1962. 197-211 bet,
6. Sh.H.To`xtayev F.A. Ganiyeva “Qishloq xo`jaligining asosiy ekinlarni zararli organizmlari va ularga qarshi kurashni biologik usullari”, Uslubiy qo`llanma Buxdu. Sharq nashryoti 2020.17 bet.
7. Sh.X.To`xtayev va boshqalar “Sulfur in nature it’s impact on spiders, Web of conferens”-2023 year.
8. Sh.H.To`xtayev - G`o`za o`rgimchakkanasiga qarshi tarkibida “SFM” saqllovchi oltingugurtning yangi qo`llash shaklining samaradorligi. Agrar fakulteti iqtidorli talabalarning ilmiy maqolalar to`plami. Buxoro-2002
9. Sh.X.To`xtayev Sh.E.Odilov va boshqalar “Oltinugurt va o`rgimchakkana” Xorazm Ma`mun Akademiyasi Axborotnomasi-2022 ,193-195 betlar.

TABLE OF CONTENTS

No	Article authors and topics	Pages
1	Yulduz Qurbonova Umarovna Mehriddin Yahyoyev Sabriddinovich THE IMPACT OF EMPLOYING TELEGRAM IN LEARNING	4
2	Sulaymanova Maxaramxon Alimjonovna, Isakova Ma'mura Rustamovna IJODIY MATN USTIDA ISHLASH ASOSIDA O'QUVCHILAR BILIMINI MUSTAHKAMLASH	7
3	Mohinur Akram qizi Yo'ldasheva ABDURAUF FITRATNING "MUNOZARA" ASARIDA MA'RIFATPARVARLIK G'OYALARI TALQINI	13
4	Волида Бахриддиновна Дадабаева Рахбархон Рахимбердиевна Бахрамжонова ЭВФЕМИЗМЫ КАК ВЕРБАЛИЗАЦИЯ ЯЗЫКА (на материале молодежного сленга)	19
5	Shaxrizoda Xudayberdiyeva Asrorjon qizi ISMOIL G'ASPRALINING "DORUR-ROHAT MUSULMONLARI" ASARINING OBRAZLAR TIZIMI	24
6	Zulxumor Hajiyeva PEDOGOG MAQOMI TO'G'RISIDAGI QONUNNING AMALIY HAYOTGA TATBIQ ETISHDAGI DOLZARBLIK MASALASI	32
7	Shonazar To'xtayev Hojiyevich, Muhridin Xayrullayev Faxriddin o'g'li, Diyorbek Mampirjonov Solijon o'g'li, BUXORO VILOYATIDA G'O'ZA O'RGIMCHAKKANASIGA QARSHI KURASHISHDA VERTIMEK 1,8% EM.K. PREPARATINING SAMARADORLIGI	37